

Paulus, de apostel der volken en zijn evangelie

Mr. A.Manussen Sr.

In de loop van het jaar 1951 heeft er in verschillende landen binnen en buiten Europa, ter gelegenheid van het feit dat het toen 1900 jaar geleden was, dat de apostel Paulus naar Europa kwam om het evangelie voor de volken hier te brengen, een georganiseerde Paulusherdenking plaats gehad. De jurist mr. A.Manussen heeft naar aanleiding daarvan destijds een brochure geschreven [noot van de webmaster]

Allerhande “drukte” zonder het juiste accent

Allerwegen heeft de georganiseerde christenheid zich opgemaakt tot de herdenking van het feit dat de apostel Paulus, ongeveer 19 eeuwen geleden, van Troas (een stad bij de Hellespont, genoemd naar de landstreek waar eenmaal het oude Troje lag) naar Macedonië overstak om daar, dus in Europa, het evangelie te brengen. Men leze het trouwens overbekende verhaal in Handelingen 16. De aanvangsure der prediking van het evangelie van Jezus Christus was voor Europa geslagen en de Macedoniër, die in een gezicht des nachts tot Paulus de smeekbede had gericht: “steek over naar Macedonië en help ons” (vers 9,10), blijft mede een bewijs dat de Allerhoogste ook door visioenen leiding gaf aan Zijn gezanten.

Was het in het jaar 51 of 49 onzer jaartelling dat Paulus naar Europa overstak? Men weet het niet precies, voor beide jaartallen is iets te zeggen, maar dit betreft of boeit onze aandacht niet. Wij hebben in dit geschrift wel iets beters te behandelen.

Het heeft ons getroffen dat men van de meest verschillende zijden ter gelegenheid van de zogenaamde “Paulusherdenking” (naast volstrekt onbeduidende vertoningen in de vorm van zogenaamde pelgrimstochten naar Macedonië en soortgelijk toeristisch vermaak) pennens en oratorische gaven heeft gemobiliseerd. De Rooms-katholieke kerk wil haar natuurlijk allerm minst passeren; zij erkent “dat met de komst van de H.Paulus de missionering van Europa begon”, slechts wilde zij om bijkomstige redenen, nog wachten eer zij de herdenking zal vieren.

In verschillende Protestantse kerken vonden reeds Paulusherdenkingen plaats, ja, zelfs werd in het kader dezer herdenking, vanwege het Evangelie-Bureau der Nederlandse Hervormde Kerk te Utrecht, een Amerikaanse “Paulusfilm” vertoond. Ook elders vond de vertoning van de film plaats.

Ook aan de universiteit te Utrecht heeft Prof.Dr. Wagenvoort de komst van Paulus naar Europa herdacht, dus in een kring die men stellig als zodanig niet “kerkelijk” kan noemen – hetgeen ook de hooggeleerde inleider te kennen gaf

toen hij zei: “een universitaire Paulusherdenking zal uiteraard een ander karakter dragen dan bijvoorbeeld een kerkelijke”.

Maar zelfs mensen die geheel buiten de levenssfeer van Paulus staan hebben zich op hun wijze met de Paulusherdenking bemoeid en zij hebben het optreden van de apostel enigermate in verband willen brengen met hun moderne filosofie. Zo hield Dr. Van Peursen in april een voordracht over “Paulus en het existentialisme”, naar aanleiding waarvan iemand terecht heeft opgemerkt, dat Dr. Van Peursen voor een enigszins “andere Paulus” de aandacht vroeg dan de theologisch meest gebruikelijke. Het beeld dat hij van Paulus gaf, was dan ook geheel vertekend; althans was het dit voor de ogen van een ieder die zich Paulus' beeld uit diens eigen leven en naar diens eigen geschriften wil vormen.

Zo is er allerhande “drukte” ontstaan rondom de grote apostel. Terecht is eens gezegd: “ieder haalt liefst de grote figuur in zijn kamp binnen en velen van rechter- en linkerzijde roepen ook thans nog gaarne, echter niet in overeenstemming met 1 Kor.1:12: Ik ben van Paulus!”

Toch durven wij te beweren dat ook door de “Schriftgelovige” sprekers en schrijvers op de Paulusherdenking (op zijn zachtst gesproken) het accent onjuist wordt gelegd. (Behoudens dan een hoogst enkele uitzondering). Want de nadruk moet, in tegenstelling met hetgeen dezer dagen doorgaans geschiedt, niet vallen op het feit dat Paulus “het eerst het evangelie naar Europa heeft gebracht” – hoezeer wij dit feit dankbaar herdenken. Maar dit simpel overbrengen van het evangelie had evengoed ook door een andere discipel van Christus kunnen zijn verricht. Doch *dit* is het, waarop in deze dagen eigenlijk de volle nadruk behoort te vallen: op de meer dan voortreffelijke *inhoud* van het evangelie dat Paulus naar Europa (tot de volken) heeft gebracht. Dit “Evangelie van Paulus” was immers iets geheel uitzonderlijks! Het was het evangelie voor de natiën !

Op deze veel ruimere inhoud van Paulus' evangelie willen wij thans de nadruk leggen. Het zijn hoofdzakelijk twee onderwerpen, die Paulus hierin behandelt, en in hun volle omvang en rijkdom aan de wereld bekend heeft gemaakt en waarover de anderen hebben gezwegen. Deze twee hoogst belangrijke onderwerpen zijn: de *rechtvaardiging* en de *verzoening*.

Dit gaan wij nu toelichten en wij gieten deze toelichting in de vorm van bewoordingen zowel van ons als van anderen, die over dit onderwerp hebben gedacht en geschreven.

“Mijn evangelie”

Ter zake. Vindt u het niet eigenaardig, dat Paulus het evangelie dat hij predikt, driemaal “mijn evangelie” noemt? (zie dit in Rom.2:16, 16:25 en 1 Tim.2:8). Ook als Paulus op andere plaatsen mede namens medewerkers onder de volken spreekt (Timotheüs en Silvanus), dan heeft hij het over “ons” evangelie (2 Kor.4:3, 1 Thess.1:5).

Dit speciaal gebruik van de termen *mijn* en *ons* evangelie heeft diepe zin! Want, hoewel Paulus' evangelie dat van Jezus Christus was, heeft hij het recht om het evangelie, dat hij naar Europa heeft gebracht, "zijn" evangelie te noemen, omdat aan hem "het evangelie der voorhuid" (der heidenen, der niet-Joden) toevertrouwd was (Gal.2:7). Dat was een anders geformuleerd, anders gesteld (Grieks: *heteros*) evangelie dan dat der besnijdenis (voor de Joden dus), dat toevertrouwd was aan Petrus. Wij bezien het zeer belangrijke onderscheid tussen deze twee evangeliën allereerst door te spreken over de **rechtvaardiging**.

Wanneer Paulus zegt in Rom.4:5, dat God de goddeloze (*asebes*) rechtvaardigt, dan wil dat niet zeggen dat de man, die eerst goddeloos van aard en daden was, nu voortaan smetteloos rechtvaardig van aard en daden zou zijn en dat er dus zogenaamde "totale inwendige verandering" ten aanzien van het rechtvaardig-zijn bij hem zou hebben plaatsgevonden. De levenspraktijk leert dan ook trouwens wel wat anders! Neen, wanneer de Schrift hier het werkwoord "rechtvaardigen" gebruikt, dan betekent dat niet: rechtvaardig maken, doch rechtvaardig *verklaren*, d.w.z. als rechtvaardig *erkennen*, schepselen tot rechtvaardigen proclameren, zeggen dat ze rechtvaardig zijn, het moge zo zijn of niet! Het gaat hier dus niet over een interne gemoedsverandering (in de zin van een levensverbetering) bij de goddeloze, neen, de Schrift doelt hier op een objectieve proclamatie Gods.

In de bedeling (heilshuishouding) die God met Israël hield, was dat anders! Want daar verklaarde God rechtvaardig wie (naar beste vermogen) de wet hield.

"Het zal ons gerechtigheid zijn als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden voor het aangezicht van de HEERE, onze God, gelijk Hij ons geboden heeft"

zegt Mozes in Deut.6:25.

Daarmee waren de Israëlieten in zichzelf natuurlijk ook niet echt rechtvaardig, maar God *rekende* hen dan rechtvaardig. Derhalve lezen we in bepaalde gedeelten van het Nieuwe Testament dat wetsgetrouwe Israëlieten "rechtvaardigen" worden genoemd, zoals bijvoorbeeld Zacharias en Elisabeth (Luk.1:6), Jozef (Matth.1:19), Jozef van Arimathea (Luk.23:50), en Cornelius, de Jodengenoot van Caesarea (Hand.10:1-2). In die bedeling (dus ten behoeve van Israël) kon men door wetsgetrouwheid "gerechtvaardigd" worden, zoals Paulus ook zegt in Rom.2:13, voor hij de rechtvaardiging uit genade bekend maakt: "de daders der wet zullen gerechtvaardigd worden". En in die echt Israëlitische sfeer uit zich ook vooral Jakobus, die immers schrijvend aan de "twaalf stammen" (Jak.1:1), deze rechtvaardiging uit de werken in het oog houdt. En hij geeft dan Abraham en Rachab als voorbeelden (Jak.2:21,24,25).

“Uit de werken” of “om niet”?

Maar nu komt de grote tegenstelling bij Paulus, welke apostel evenwel niet in strijd was met Jezus, of met Petrus of Jakobus, doch die de ontwikkeling van Gods plan in Christus met de ganse wereld gaat ontvouwen. Het kan in dit verband niet genoeg herhaald worden: slechts een helder inzicht in de verschillende bedelingen (d.w.z. heilshuishoudingen) van God kan ons duidelijk maken dat er geen “strijd” is tussen Jezus, Petrus en Jakobus tegenover Paulus, doch dat hier slechts verschillende fasen in de ontwikkeling van Gods universele heilsplan met de wereld aan het licht treden!

Het is als bijvoorbeeld in de plantenwereld, waar immers geen sprake kan zijn van “strijd” tussen bloemknop en bloem, doch alles, in organisch verband, gericht is op het grote resultaat! Hierboven zeiden wij, dat er bij Paulus een grote zogenaamde “tegenstelling” optreedt. Immers: de rechtvaardiging, die hij ons leert kennen, namelijk de rechtvaardiging *zonder werken*, komt in de Schrift buiten zijn brieven niet voor. In de vier evangeliën zoeken wij ze tevergeefs en we vinden ze ook niet meer na de brief aan Filémon.

Dit evangelie van Paulus luidt: God rechtvaardigt de zondaar, erkent hem als een rechtvaardige, en dat *om niet*. *Gratis, zo maar, gegeven*, zoals er werkelijk staat in Rom.3:24. De zondaar doet daar zelf niets toe; God doet het alleen, *omdat het Hem behaagt*. Dit zijn de woorden uit de Romeinenbrief:

*“Zij hebben **allen** gezondigd en derven [d.w.z. missen] de heerlijkheid Gods, en worden **om niet** gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is, welke God voorgesteld heeft tot betoning van Zijn rechtvaardigheid in de tegenwoordige tijd, opdat Hij rechtvaardigende degene, die uit het geloof van Jezus is” (Rom.3:24-26).*

“Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder werken der wet” (vers 28).

“Hij is een enig God, die de besnijdenis rechtvaardigen zal uit het geloof en de voorhuid door het geloof” (vers 30).

“Die de goddeloze rechtvaardigt” (Rom.4:5).

“Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God, door onze Here Jezus Christus” (Rom.5:1)

“God is het, die rechtvaardig maakt” (Rom.8:33) enzovoort, enzovoort

“De rechtvaardigheid Gods wordt in het evangelie geopenbaard”, zegt Paulus in de inleiding van de Romeinenbrief (1:17) en wanneer hij dan heeft aangetoond dat de toorn Gods rusten moet op Jood en heiden beiden, en dat uit de werken geen vlees zal worden gerechtvaardigd, begint hij opnieuw:

“Maar nu is de gerechtigheid Gods geopenbaard geworden zonder de wet” (Rom.3:21)

Wij moeten dat “nu” in zijn letterlijke zin nemen. In het Grieks staat het woordje “*nuni*”, Attische versterking voor *nun*, en het betekent: juist nu!

Nu, dus toen Paulus dit aan de Romeinen schreef, dat is enkele jaren na zijn aankomst en werkzaamheid in Macedonië. Niet eerder, niet in voorafgaande bedelingen werd ze geopenbaard. Ze bestond in Gods plan der eeuwen, “voor de grondlegging der wereld” (Statenvertaling). Ze bestaat als historisch feit sedert Golgotha, maar ze werd pas door Paulus’ optreden onder de volken *openbaar gemaakt*.

Ze bestaat sedert Golgotha, zodat we gerechtvaardigd zijn, lang vóór we persoonlijk gezondigd hebben. We zijn immers ook tot zondaars “gesteld” (*katastathèsan*), lang voor we gezondigd hebben! (Rom.5:19). We zijn tot zondaars gesteld in Eden. Het éne zowel als het andere gaat buiten ons om. In Adam zijn we zondaars; in Christus zijn we verlost.

“Gerechtvaardigd uit genade door het geloof”. Dit was *Paulus’* evangelie.

Spoedig vergeten

Maar terecht is opgemerkt, dat reeds de zogenaamde “apostolische vaders”, ja heel het heidenchristendom van de tweede eeuw er geen oog meer voor had. Eensdeels heeft het Judaïsme, anderdeels het Platonisch denken veel vertroebeld.

In de zestiende eeuw heeft de Hervorming de leer der “rechtvaardiging door het geloof” weer aan het licht gebracht. Maar geleidelijk is in het bewustzijn en in de theologie der Protestanten de klemtoon gevallen op het geloof in plaats van op de genade, en men doet voorkomen, alsof God ons de rechtvaardigheid toerekent *om* ons geloof; alsof Hij ons rechtvaardigt omdat wij geloven.

Men doet het voorkomen, alsof God inplaats van de strenge eis der wet een andere eis heeft gesteld, namelijk de eis van het geloof; alsof het inplaats van “doe dat en gij zult leven” nu geworden is: “geloof dat, en gij zult leven”. En zo is er dan een nieuwe gerechtigheid uit de werken ontstaan, waarbij “het geloof” de eis is, waaraan een mens zou moeten voldoen (zie Heidelberger Catechismus, vragen 20-23).

Doch neen, het is juist andersom. Het evangelie van Paulus is niet: “Geloof dat, en gij zult leven”, maar: “Gij zult leven, geloof dat”. Het is niet: “Wanneer gij gelooft dan wordt gij gerechtvaardigd”, maar: “Gij zijt gerechtvaardigd, geloof dat”.

De rechtvaardiging Gods, die Hij de zondaar uit genade geeft, bestaat ook als wij het niet geloven; ze bestond eer wij het geloofden en zelfs eer wij zondigden, maar wij hebben er pas het *genot* van (ook door vrijstelling van de ontzaglijke, in de toekomst nog te verwachten oordelen) wanneer we *geloven*. Daarom is het *door* geloof. Maar het is niet *om* het geloof. Uit Zijn *genade* worden wij gerechtvaardigd. Al zouden wij willen dat het anders was, dan blijft het nog zo. Al willen wij nog zo gaarne ons zelf rechtvaardigen, toch blijft het zo, dat we gerechtvaardigd zijn *uit genade*. (Opdat men dit goed leren zou, laat God soms wettisch hoogmoedige mensen, die dit niet zo zuiver willen stellen, eerst een geweldige val in hun leven maken, opdat hun inzicht in het “enkel uit genade” verdiept zou worden).

Wij hebben het dus zo te stellen: “Zij hebben allen gezondigd en worden om niet gerechtvaardigd” (Rom.3:23-24). In *deze* bedeling ervaren dit alleen zij, die, als behorende tot de *ekklesia* (het uitroepsel, de uitverkoren gemeente) Gods reddende kracht gelovig aannemen; in de *toekomst* zal echter blijken dat Jezus Christus de Redder is der gehele wereld. Geen enkel woord der Schrift blijft onvervuld.

De “dood” van Adam over alle mensen – de genade en het “leven” van Jezus Christus (de rechtvaardiging uit genade) insgelijks over alle mensen (Rom.5:18).

Rechtvaardiging van de goddeloze

Waar is dan de roem? Hij is uitgesloten. Onze werken verdienen geen roem, ons geloof verdient geen roem. God rechtvaardigt ons buiten dit alles om. Het is eenvoudig Zijn *welbehagen*, dat Hij de goddeloze rechtvaardigt om de verlossing die in Christus is. Dat is “nu” geopenbaard, dat is het evangelie voor *deze* bedeling, dat in andere bedelingen niet is bekendgemaakt en dat we dus elders in de Schrift niet vinden. Het is het evangelie van Paulus.

Toen een onzer geachte (thans in Christus ontslapen) broeders zich gerealiseerd had wat het voor de wereld betekent “dat God de goddeloze rechtvaardigt”, schreef hij een warm getuigenis, dat ook thans nog ten volle waard is om in brede kringen te worden verspreid, hoewel reeds enkele hoofdzaken conform dit getuigenis gefundeerd zijn besproken.

Hij schreef dan destijds: “Ik kan mij nog zeer goed herinneren dat deze waarheid mij en met mij velen tot een licht is geworden. Want het was mij in mijn jeugd niet geleerd. Ik had als kleine jongen de ‘Korte vragen voor kleine kinderen’ van Borstius tot leerboekje dat nu *nóg* wel gebruikt wordt en daarin was mij geleerd dat goede kinderen in de hemel komen. ‘Wat zijn goede kinderen? Die hun ouders en meesters gehoorzaam zijn’. Ik wilde graag in de hemel komen en ik deed mijn best om een goed kind te zijn. En ik zag later, dat deze leer: door de werken gered te worden, ook in de kerk niet vreemd was.

Ik had echter achter mijn psalmboek de belijdenisgeschriften: daar vond ik, dat de Nederlandse Geloofsbelijdenis die van Athanasius erkent in art.9, en deze zegt in art.43: 'Die goed gedaan hebben, zullen in het eeuwige leven gaan, maar die kwaad gedaan hebben in het eeuwige vuur'. En dan zegt ze in art.44: 'Dit is het algemeen geloof, en zo wie dit niet vertrouwelijk en vast gelooft, die zal niet kunnen zalig worden'. Dat staat nu reeds zestienhonderd jaar in de belijdenis der kerken. Hoe sterk de Heilige Geest door Paulus er de nadruk op heeft gelegd, dat de gerechtigheid *van Christus* hem wordt toegerekend, werkelijk 'om niet', toch heeft de kerk in de loop der eeuwen de werken weer op de voorgrond geplaatst, zodat de kerk van Rome ten slotte vergeving van zonden aanbood op grond niet alleen van de eigen goede werken, maar zelfs op grond van de overtreffende goede werken der heiligen. Daartegen is Luther opgestaan en hij heeft de schriftuurlijke leer van de rechtvaardiging door het geloof weer aan het licht gebracht. Maar geleidelijk is men later weer op een dwaalspoor geraakt, doordat men in dit opzicht naar Jakobus is gaan luisteren inplaats van naar Paulus: dus omdat men aan het 'evangelie der besnijdenis' voorkeur gaf boven het 'evangelie der natiën', dat ons, heidenen, rijke perspectieven opent.

Jakobus leert immers, in de Israëlitische lijn, rechtvaardiging op grond van geloof en werken.

"Ziet gij dan nu, dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen uit het geloof?" (Jak.2:24)

En daarbij is hij geheel in de lijn die, tijdens de periode Zijner omwandeling op aarde (dus uitsluitend onder Israël) ook door Christus is gevolgd toen Hij nog als "dienaar der *besnijdenis*" (dus dienaar van *Israël*) optrad (zie Rom.15:8 en denk ook eens na over teksten als Matth.10:5-6). In *die* fase der ontwikkeling van Gods heilsplan had ook Christus gesproken:

"Ik zeg u: tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij dan die der schriftgeleerden en farizeeërs, dat gij het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan" (Matth.5:20)

Christus predikte toen aan Israël "het koninkrijk" en Jakobus predikte te zijner tijd "het koninkrijk, dat God belooft aan wie Hem liefhebben" (Jak.2:5).

In dat koninkrijk gaat men binnen door de enge poort van de wet. Welnu, de gangbare opvatting der kerken heeft geen onderscheid gemaakt tussen het "evangelie der voorhuid" dat Paulus predikte en het "evangelie der besnijdenis" dat in Israëlitische stijl door de twaalf verkondigd moest worden. Het evangelie der besnijdenis predikte immers rechtvaardiging voor de vrome (wetsgetrouwe); - het evangelie der voorhuid daarentegen: rechtvaardiging voor de goddeloze.

In Rom.4:5 schetst Paulus dit zijn evangelie in vier woorden: "*die de goddeloze rechtvaardigt*". Korter kan het al niet gezegd worden. Zijn brieven aan

de Romeinen en de Galatiërs maken overduidelijk gewag van deze waarheid. In de Romeinenbrief zet Paulus uiteen dat de mens gerechtvaardigd wordt, niet uit werken der wet, maar door het geloof van Christus (3:21-28) – dat wij rechtvaardig voor God zijn omdat de gerechtigheid van Christus ons wordt *toegerekend* (4:24-25). De Galatenbrief is geheel gewijd aan de verdediging van deze leer tegen hen, die door de wet gerechtvaardigd wilden worden (Gal.5:4).

Eerst bekeren, daarna vergeving van zonden – zo luidde het “evangelie van Jesaja” (Jes.1:16-18); zo ook de boodschap waarmee Johannes de Doper optrad, zo ook het evangelie van de Heer Jezus (zoals gezegd tijdens Zijn driejarige prediking onder Israël) en van de twaalf apostelen (Hand.2:38, 3:19). Maar bij Paulus: herlees Rom.4:5. En let er dan op dat daar tevens staat: geloof wordt *gerekend* tot rechtvaardigheid.

Gerekend. Het geloof maakt de gelovige niet rechtvaardig. Dat wij geloven of niet is niet zulk een verdienstelijk werk dat God ons daarom zou rechtvaardigen; dan zou het weer een rechtvaardiging uit de werken zijn. Neen, we worden gerechtvaardigd uit het geloof *van* Christus. Hij is rechtvaardig door Zijn werk, door Zijn gehoorzaamheid tot de dood des kruises, en *die* gerechtigheid rekent God ons toe, zodat het is, alsof wij rechtvaardig waren.

God doet het dus zonder enige goede prestatie van de kant van de zondaar. Zò rechtvaardigt Hij de goddeloze, de niet-vrome.

Dat is tenslotte de rechtvaardiging, waarmee eenmaal *allen* gerechtvaardigd worden. Door de ongehoorzaamheid van Adam werden “de velen” (= alle mensen) tot zondaars gesteld, ook al zijn ze, zoals zuigelingen, nog geen zondaren in daadwerkelijke zin. En door de gehoorzaamheid van Christus stelt God diezelfde “de velen” (Grieks: *hoi polloi*), óók weer alle mensen, tot rechtvaardigen (Rom.5:18-19). Dit toerekenen van de gerechtigheid van Christus aan de goddeloze, dat is “het evangelie van Paulus”, dat alleen in zijn brieven gepredikt wordt.

Volkomen vrede

En dit is het enige evangelie dat volkomen vrede geeft. Zolang mijn vrede afhankelijk is van mijn werken, zolang heb ik geen vrede, want ik vrees dan altijd dat mijn werken nog niet voldoende zijn.

“Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen”

dat is de bedreiging der wet, die mij altijd achtervolgt. Maar Christus' werken zijn volkomen. Hij heeft gerechtigheid verdiend en Zijn gerechtigheid wordt mij toegerekend alsof het mijn gerechtigheid is, en ook zolang mijn vrede afhankelijk is van mijn geloof, heb ik geen volkomen vrede, want ik vrees altijd dat mijn geloof

niet goed genoeg is; ik betwijfel of ik wel het “ware”, zaligmakende geloof heb, zoals men het pleegt uit te drukken. Maar ik heb geen zaligmakend geloof; ik heb een zaligmakende *Heiland!!* Ik word niet rechtvaardig door *mijn* geloof, maar door het geloof *van* Christus (zie Rom.3:22,26; Gal.2:16, 3:22; Efe.3:12, waar niet gelezen moet worden zoals is vertaald: het geloof aan, of in, Hem, maar: het geloof *van* Hem, dus Zijn geloof).

Ik begrijp, dat Paulus' evangelie: “God rechtvaardigt de goddeloze” niet een evangelie is naar de mens, want het ligt in onze natuur dat we de hemel willen verdienen door onze werken of ons geloof, ja al is het maar door ons zuchten en kermen. Dat we niets, hoegenaamd ook, toedoen tot onze rechtvaardiging, dat wil er bij ons niet in. Zò slecht zijn we toch niet, menen wij dat we niets verdienstelijks kunnen doen. Doch wanneer we eerlijk tegenover onszelf worden, dan bemerken we wel dat al ons werken, ons bidden, ons geloven, niet voldoende kan zijn; dat het veel te zwak en veel te zondig is in Gods oog. Indien God echter de goddeloze rechtvaardigt, dan kan ik gerust zijn, want dat ik een goddeloze, een niet-vrome ben, dat zegt, indien Gods Geest mij tot rechte zelfkennis heeft gebracht, mijn geweten mij duidelijk!

Alle andere evangeliën, alle andere prediking, die God in verschillende bedelingen onder de kinderen der mensen gegeven heeft, hebben dan ook uitsluitend ten doel gehad om te laten zien dat de mens het *niet* kan; dat hij niet voldoen kan aan de eis der wet, en ook niet aan de eis van het “evangelie”. Voldoe maar eens aan de eis van de bergrede! En als gij er niet waarachtig en volkomen aan voldoen kunt, “zult gij het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan” (Matth.5:20). Maar op basis van “het evangelie van Paulus” kan ik ingaan, want het is, zoals ik gezegd heb, een evangelie voor de goddeloze, de niet-vrome. (Intussen mene niemand dat de krachtige aansporing tot een godzalige wandel door Paulus' evangelie in het gedrang komt – zijn brieven zijn er om het tegendeel te bewijzen). Tenslotte is de blijmare: dat God de goddeloze rechtvaardigt, het evangelie dat aan het einde der aionen alléén en voor *allen* zal gelden!

In de toekomstige eeuwen wil God de rijkdom van Zijn genade laten zien, door op de goedertierenheid te wijzen, die Hij betoond heeft in Christus Jezus (Efe.2:7). Hij wil Zijn volk Israël verlossen door het te lokken en naar Zijn hart te spreken (Hosea 2:13). Hij reinigt Israël, Hij neemt het stenen hart uit hen weg en geeft hun een vlezen hart; Hij geeft hun Zijn Geest, en dan krijgen ze een walging aan zichzelf over al hun ongerechtigheden (Ezech.36:24-36). En wanneer God daarna, aan het einde der eeuwen, ook verlost degenen die in de tweede dood zijn, doordat Hij de dood als de laatste vijand buiten werking stelt (1 Kor.15:26), dan worden ook dezen gerechtvaardigd, niet omdat ze hebben gewerkt of omdat ze behoord hebben tot degenen die tijdens de huidige bedeling der “toevergadering” niet met geloof begiftigd zijn geworden, maar omdat, niettegenstaande zeer diepe wegen van in de Schrift vermelde oordelen, de gerechtigheid van *Christus* ook hun wordt toegerekend. Zij zijn immers ook in Adam gestorven; zij zullen ook in

Christus levendgemaakt worden, want God wil alles en in allen zijn (1 Kor.15:22-28).

De tweede grote waarheid, die we alleen bij Paulus vinden, is: de **verzoening**. Hier moeten wij, alvorens de geheel unieke betekenis van het begrip “verzoening” in Paulus’ evangelie te laten zien, eerst even een stap terug doen naar het Oude Testament, alsmede naar het Joodse deel van het Nieuwe Testament. Immers ook in de zogenaamde vier evangeliën en in sommige zendbrieven die, evenals deze evangeliën, geheel of gedeeltelijk nog de Joodse sfeer vertolken, vinden we wel in onze vertalingen het woord “verzoenen”, doch het is dáár van veel minder diepe inhoud, dan wordt weergegeven door het Griekse grondwoord dat Paulus (en alleen Paulus!) gebruikt om het eigenlijke karakter van Gods verzoening te belichamen. (Het zal in het onderstaande gaan over het verschil in betekenis tussen de werkwoorden *kapar* en *hilaskomai* enerzijds tegenover *katallassoo* en *apo-katalassoo* anderzijds).

Alleen een toelichtende bespreking van de gebruikte werkwoorden (en hun afleidingen) in de Hebreeuwse en Griekse grondtekst kan ons hier helpen en ik zal pogen dit voor lezers die de beide grondtalen der Schrift niet kennen, duidelijk te maken. Het gaat immers om te belichten wat het *belangrijkste* bij een Paulus-herdenking behoort te zijn!

Bedekken

Ter zake. Ik zei reeds: de Bijbelvertalingen geven buiten Paulus’ brieven ook meermalen het woord “verzoenen”. Doch eigenlijk betekent het dáár dan slechts: *vergevend bedekken*. Het Hebreeuwse O.T. gebruikt daartoe het werkwoord *kapar* (bedekken) en hetzelfde afgeleide zelfstandige naamwoord *kapporeth*, dat verzoendeksel betekent. De Griekse overzetting van het O.T. (de Septuaginta) gebruikt als gelijkwaardige woorden: *hilaskomai* (verzoenen), met de hiervan afgeleide woorden *hilasmos* (verzoening) en *hilastèrion* (verzoendeksel). Al deze woorden, zowel in het Hebreeuws als in het Grieks, hebben echter betrekking op het *bedekken* van de schuld door een offer.

Zó “verzoende” de Hogepriester bij Israël de zonde van zichzelf en van het volk (Exodus 30:10). Hij sprenge het bloed van het offer op het *hilastèrion*, het verzoendeksel (in het Hebreeuws *kapporeth*), waarmee de ark des verbonds bedekt was. En ook het N.T. verwijst de in Christus gelovige Joden naar deze schuldbedekking (Hebr.2:17; 9:7). In de “bedeling der wet” wordt dus, zoals ook David in Psalm 32 betuigt, de zonde *bedekt* (door het bloed dat op het verzoendeksel wordt gesprengd; en dit met bloed gesprengde deksel bedekt de twee stenen tafelen der wet). Hier zien we dus: de zonde en eveneens de eis der wet is zinnebeeldig bedekt door het bloed. God ziet de zonde niet meer, Hij gedenkt ze niet meer, Hij gaat ze voorbij, zoals in Rom.3:25b staat, waar Paulus terloops nog een paar woorden aan een vorige bedeling wijdend, letterlijk spreekt

over “het voorbijgaan” volgens de grondtekst, niet over de “vergeving van zonden”, die te voren geschied waren onder de verdraagzaamheid Gods.

Wil men nu zo straks Paulus' diep inzicht aangaande de verzoening verstaan, dan moet men terdege blijven onthouden dat, zoals gezegd, het woord dat in het O.T. (en ook in sommige gedeelten van het N.T.) door verzoenen is vertaald, eigenlijk slechts bedekken der zonde betekent. Het zegt ons voorlopig alleen dat de schuld door het offer bedekt is voor Gods aangezicht. Het is zeer opmerkelijk, dat in het Joodse gedeelte van het N.T. bij de vertolking van het verzoeningsbegrip altijd het woord gebruikt wordt dat samenhangt met bedekken, door het reeds boven aangeduide O.T. schuldoffer, namelijk het werkwoord *hilaskomai* of één zijner afleidingen. En dat dit werkwoord *hilaskomai* in de diepste zin niets verder gaat dan het Hebreeuwse werkwoord *kapar* (bedekken) in het O.T. blijkt naar ik reeds opmerkte, uit de Septuaginta, die het Hebreeuwse werkwoord *kapar* telkens prompt door het Griekse *hilaskomai* weergeeft.

We hebben dus in het Joodse gedeelte van het N.T. altijd aan (slechts) bedekken te denken, ook al is het door verzoenen vertaald. Denk dus ook aan “bedekken”, als u voortaan in uw Nederlandse Bijbel teksten leest als 1 Joh.2:2, 4:10; Heb.2:17, 9:5. Misschien vraagt iemand hier: “Maar wàs dit dan geen verzoening?” Ik antwoord: “Zeker, doch in een nog zeer gering ontwikkeld stadium!” (waarover straks nader).

Voor een enkele keer gebruikt Paulus (maar dan slechts met het oog op Joodse lezers van de brief) het woord *hilastèrion* (verzoendeksel), als hij in Rom.3:25a zegt: “welke [Christus] God voorgesteld heeft tot een verzoendeksel...” (Grieks: *hilastèrion*). De Statenvertaling heeft hier “verzoening”, andere overzetters kiezen weer andere willekeurige termen, zoals zoenmiddel, of losprijs, doch het enige juiste woord is hier verzoendeksel – immers het Griekse woord *hilastèrion* duidde niet het zoenmiddel (het bloed) aan, doch de plaats waar bij Israël de verzoening geschiedde en die plaats was het deksel der ark – het verzoendeksel. Hier vinden we in de grondtekst precies hetzelfde woord dat ook in Hebr.9:5 staat, waarvan het verzoendeksel de schaduw was.

Na deze beknopte beschouwing van de werkwoorden *kapar* en *hilaskomai*, waarvan we zagen dat de betekenis ervan niet verder gaat dan een vergevend bedekken der schuld, kom ik tot de geheel uitzonderlijke visie, waarmee de Heilige Geest de apostel Paulus heeft begiftigd.

Verzoenen

Zeker, het oud-testamentische bedekken van de zonde is reeds een grote genade, maar..... het zegt ons nog niets aangaande een geheel andere gezindheid, die God jegens de schuldenaar en de in desolate toestand verkerende wereld heeft aangenomen, - het zegt ons nog niets aangaande het hart en de zich naar buiten te openbaren tederheid der liefde Gods!

En hiermee komt nu Paulus voor de dag, mede door een geheel ander Grieks werkwoord voor “verzoenen” te gebruiken, namelijk *katallassoo*. Niemand der andere bijbelschrijvers gebruikt dit werkwoord; wij vinden het alleen bij Paulus, met bovendien nog een afgeleid zelfstandig naamwoord en een versterkte werkwoordvorm ervan, waarover nader straks.

Wat betekent nu *katallassoo*? Het is ontstaan uit het werkwoord *allassoo*, dat veranderen betekent, bijvoorbeeld in Gal.4:20, “de stem veranderen” [d.w.z. op een andere toon spreken]. Betekent *allassoo* dus veranderen, zo heeft *katallassoo* (volgens de regel der Griekse taal en van allerlei Griekse parallellen) betrekking op een “neer-verandering”, dit is: een algehele verandering, ook van gezindheid. Deze gezindheidsverandering is hier van betekenis. Het is niet maar een bedekken van het vreselijke verleden of het de “spons erover halen en dan is de lei weer schoon”, nee, de betekenis van *katallassoo* is veel voortreffelijker! Zie dit werkwoord ook gebruikt in 1 Kor.7:11 ten aanzien van de huwelijksbanden. De door Paulus openbaar gemaakte verzoening is veel indringender, veel rijker van inhoud dan het gewone bedekken of vergeven dat door *hilaskomai* werd voorgesteld. Want bij de toepassing van het laatstgenoemde werd niets bijzonders geopenbaard aangaande de opheffing van de kil aandoende **afstand** tussen de reine heilige God en de zondige mens!

Maar uit de betekenis van het *katallassoo* en het *katalassomai* bij Paulus blijkt, dat God ten aanzien van ons en van de wereld een geheel andere gezindheid openbaart. Zie 2 Kor.5:8: “God heeft ons met Zichzelf verzoend door Christus” en vers 19: “God was (reeds eeuwenlang) in Christus de wereld met zich aan het verzoenen, eenvoudig door hun overtredingen niet toe te rekenen”. Zeker, God doet dit alles door en in Christus, dus niet buiten het grote offer om, doch naarmate dit Offer, Gods eigen, geliefde Zoon, Jezus Christus, onmetelijk hoog uitsteekt boven het stomme, redeloze offerdier der mozaïsche bedeling, naar diezelfde mate ondergaat nu ook het begrip “verzoening” (naar zijn openbaringsvorm) een onmetelijke uitbreiding!

Bij wijze van spreken: een “horizontale” uitbreiding, namelijk tot de uiterste einden van het heelal en een “verticale”, tot het hart en de tederste toegenegenheid van God. Thans betreft het hier niet slechts een simpel bedekken van zonden, zonder meer, nee, God maakt bekend dat Hij weer “goed” is met ons – met ons en met de wereld. Hij vraagt met liefdevolle aandrang: Komt, weest gij nu óók weer “goed” met Mij! (2 Kor.5:20-21). De kracht van het werkwoord *katalassomai* ligt vooral in de totale en generale herenigingsgedachte, het weer liefdevol samenwonen en verenigd zijn als ware er nooit een enkele schaduw geweest. In plaats van dat God toornit, zoekt Hij gemeenschap, en nu bidt Hij de mens: Laat u met Mij verzoenen! In 2 Kor.5:20 vinden wij de vorm *katalassomai*: zich veranderen. Alles wijst dus op een van Godswege tot stand gebracht, intens-werkend contact-herstel, met opheffing van alles wat de warme toegenegenheid

en uit de hereniging voortvloeiende zegeningen voortaan blijvend zou kunnen schaden.

En deze blijde en beloftevolle, louter in de genaderijke **liefde** Gods wortelende visie op de “nu” geopenbaarde verzoening vinden we alleen bij Paulus. Dit *katallassoo* en *katalassomai* steekt oneindig hoog uit boven het *kapar* of *hilaskomai* van de sfeer der vroegere bedelingen.

Teksten die over de verzoening handelen

Paulus gebruikt het sublieme “*katallassoo*” tweemaal in Rom.5:10 (men leze en overdenke toch de opgegeven teksten!). Van dit werkwoord *katallassoo* hebben we nog het zelfstandig naamwoord *katallagè*, dat door “verzoening” vertaald is, en vanzelf ook weer wijst op de veranderde gezindheid.

U vindt dit in Rom.5:11 en 11:15, ook in het reeds genoemde 2 Kor.5:18-19. Steeds weer: dit woord *katallagè* alléén bij Paulus. En telkens opnieuw is de grondgedachte: dat God van Zijn kant de openbaring der vijandschap heeft weggedaan. Hij “twist” niet meer, Hij is gunstig gezind en Hij bidt nu (2 Kor.5:20) door Zijn gezanten en in Christus’ naam: “Laat u met God verzoenen”. Hij bidt dat nu de mens ook de vijandschap mag laten varen en tot een andere gezindheid jegens Hem mag komen.

En wanneer dat geschied is, dan is er *wederzijds* verzoening ontstaan. Ook alleen Paulus heeft daartoe weer een speciaal werkwoord gebruikt, namelijk *apo-katallassoo*, letterlijk (hoewel minder mooi Nederlands) wel te vertalen door af-verzoenen, dus: geheel verzoenen. En een verzoening is pas dan “geheel”, als zij wederzijds is. Het hier gebruikte en genoemde Griekse werkwoord komt driemaal voor in Paulus’ brieven:

- a. In Efe.2:16, waar we lezen: “opdat Hij die beiden (de gelovigen uit de Joden en uit de heidenen) met God in één lichaam verzoenen zou door het kruis”. Zonneklaar is deze tekst, want voorheen was er vijandschap tussen Jood en heiden, maar nu is, zegt Paulus, de Jood verzoend met de heiden en de heiden met de Jood, de verzoening is wederzijds.
- b. De betekenis van “wederzijdse verzoening” vinden we ook in Kol.1:21: “Hij heeft u nu óók verzoend”. Paulus wil zeggen: God was reeds met u, Kolossenzen, verzoend, maar gij had vroeger deze blijde tijding nog niet vernomen, gij stond eertijds nog vijandig tegenover Zijn liefde. Maar thans hebt gij aan Gods uitnodiging: “Weest met Mij verzoend” gehoor gegeven en gij hebt uw vijandschap tegen God afgelegd – de verzoening is nu dus wederzijds (*apo-katallassoo*).

- c. De derde tekst in deze serie is een wereldwijde, ja, van het ganse heelal omvattende betekenis. De inhoud ervan gaat bij wijze van een climax in deze trits vèrre boven de beide eerdergenoemde teksten uit! Men vindt hem in Kol.1:20, waar als een nieuwtestamentische profetie staat: “dat Hij door Christus alle dingen verzoenen zou tot Zichzelf; hetzij de dingen die op de aarde hetzij de dingen die in de hemelen zijn”. Het door de Heilige Geest verlichte oog van Paulus schouwt hier dus: God is niet alleen verzoend met hemel en aarde, doch hemel en aarde zijn ook verzoend met Hem en zij hebben de vijandschap afgelegd. “Alle dingen”, zo vertalen hier de Statenvertaling en het Nederlands Bijbelgenootschap, maar hierbij merk ik op, dat we hier niet (slechts) te denken hebben aan “dingen”, voorwerpen, toestanden of wereldverhoudingen, neen, de Schrift heeft hier in de Griekse tekst de uitdrukking “*ta panta*” en dat is ALLES. Het Grieks heeft of zegt hier dat God het AL zal verzoenen met die totale “afverzoening”, met die volkomen wederzijdse verzoening, die in het (alleen door Paulus gebruikte) *apo-katallassoo* tot uiting komt. En dat die verzoening zal omvatten: alles wat op de aarde en in de hemelen is. “Alverzoening” dus, maar dan dit vaak tot misverstand aanleiding gevende woord wél gezien in punctueel gehandhaafd Schriftverband, lettende op de diverse bedelingen (heilshuishoudingen) Gods en los van verouderde “leer” of menselijke overlevering. Alverzoening met drie aspecten: God verzoend met het heelal; het heelal verzoend met God; de onderdelen van het heelal verzoend met elkander.

Besluit

Ten besluite: De grote inhoud onzer Paulusoverdenking is niet dat negentien eeuwen geleden in Paulus het evangelie naar Europa kwam. Dat is wel iets belangrijks, doch niet het voor ons en voor de wereld belangrijkste. Neen, de rechtvaardiging uit genade en de verzoening tot het hart van God, dàt zijn twee hoogst belangrijke trekken in Paulus' evangelie, die voor de radeloze en zinkende wereld vredes-perspectieven openen, geestelijk en sociaal-economisch. Dit alles vorme het object onzer Paulusherdenking. De boodschapper verdween, de inhoud der boodschap zal vervuld worden. Halleluja!

* * * * *

PAULUS' EVANGELIE VOOR DE VOLKEN

Indien de inhoud van deze brochure uw belangstelling heeft gewekt, kunt u van dezelfde schrijver (en diverse anderen) boeken en brochures bestellen op de volgende adressen:

*Comité Bijbelse Gegevens
Bakkersweg 3
9104 DB Damwoude
tel. 0511-421862*

of:

*Molenstraat 29
9285 PA Buitenpost
tel. 0511-542189*

Op verzoek zal u een boekenlijst met prijzen worden toegezonden.